

DOMAĆA RIČ 13

Zbornik radova sa znanstvenoga skupa "Domaća rič 13"
održanoga 22. travnja 2017. u Zadru

Ogranak Matice hrvatske u Zadru
Zadar, 2019.

SADRŽAJ

Nakladnik
Ogranak Matice hrvatske u Zadru

Za nakladnika
Radomir Jurić

Urednik
Ivan Paštar

Uredništvo
Božo Došen
Miljenko Dujela
Luka Knez
Josip Lisac

Ivan Paštar
Anica Serdarević
Božidar Šimunić
Ivica Vigato

Tajnica Uredništva
Martina Drobnak

Lektorica
Ivana Petešić Šušak

Recenzenti
Ivana Petešić Šušak
Ivica Vigato

Prijevod sažetaka na
ENGLJSKI JEZIK
Jadranka Ančić
NJEMAČKI JEZIK
Robert Hajszan i Vjekoslav Čosić
TALIJANSKI JEZIK
Miljenko Dujela

Grafička priprema
Meri Lozić

Tisak
Tiskara Zelina d.d.

Naklada
350 primjeraka

Predgovor 7

ZNANSTVENI PRILOZI

Lina Pliško (Pula): Krnička čakavština u <i>Čerišnji</i> Darije Rojnić	17
Božidar Šimunić (Zadar): Akcenatsko-sufiksne osobitosti genitiva plurala u bibinjskom govoru ili pokušaj povratka u mjesnu govornu zbilju	31
Marijana Fabijanić (Zadar): Domaće i posuđeno u frazeologiji ugljanskih govora	43
Marijana Tomelić Čurlin (Split): Fonološke jezične značajke kunovskoga govora na poluotoku Pelješcu	61
Domagoj Vidović (Zagreb): Pogled u pelješku toponimiju	71
Siniša Vuković (Split): Pere Ljubić i Drago Ivanišević: čakavska dihotomija otoka i kopna	83
Robert Hajszan (Pinkovac, Gradišće): Jezična obilježja u tekstovima čakavskog pisca Antona Leopolda iz Gradišća	93
Ivica Vigato (Zadar): Promjene u silbenskom leksiku u zadnjih 60 godina	103
Filip Galović (Zagreb): Novo dramsko djelo Dinka Sule u svjetlu govora Grohota na otoku Šolti	115
Miljenko Dujela (Zadar): Peschici: Dalmacija s one strane Jadrana	125
Antonio Sammartino (Mundimitar, Molise): Leksička analiza moliškohrvatskoga govora: zaboravljeni rječnik	131
Ivan Magaš (Zadar): Govor Popovića	139
Ante Nadomir Tadić Šutra (Knin) <i>Medaljon</i> Anite Martinac	157
Dijana Čurković (Zagreb) Grafija djela "Deset pokorni razgovora" I. J. Pavlovića Lučića iz 1785. godine	163
Mijo Lončarić (Zagreb) Osvrt na geolingvističko istraživanje hrvatskih govora u Bosni i Hercegovini	173

Samra Hrnjica (Bihać, BiH)	
Govor sela Žegara	187
Josip Galić (Zadar)	
Izražavanje dopusnosti u govoru Niskoga u Dalmatinskoj zagori	193
Mate Kovačević (Zagreb)	
Neke značajke mjesnih duvanjskih govora u prozama Petra Miloša	205
Josip Lisac (Zadar)	
Uz istraživanje i proučavanje hrvatskih karaševskih govora	213

UMJETNIČKI PRILOZI

Zvonimir Sutlović (Zadar)	
Zadnja beseda	223
Atilio Orović (Zadar)	
Pisme	225
Ante Tičić (Zadar)	
Pisme na povljanskom govoru	229
Ante Šarunić (Zadar)	
Pjesme	235
Robert Bacalja (Zadar)	
Pariz i Nova besida o velikanoj hobotnici na Puntić Ključa	241
Tomislav Meštrić (Zadar)	
Čakavska poezija na govoru Kukljice	249
Robert Špralja (Zaglav)	
Pisme na zaglavskom govoru	259
Ante Smoljan (Zadar)	
Tri priče	269
Ivan Dobra Žirjanin (Šibenik)	
Pjesme	279
Antun Badurina (Krk)	
Pjesme – Mići dičji kvadrići IV.	281
Rajka Anđelić Maslovarić (Biograd)	
Pjesme pisane idiomom Jelse na otoku Hvaru	287
Silvija Buvinić (Pražnice, Brač)	
Friži od vrimena	289
Ivan Vidović (Stankovci)	
Pjesme	291
Ante Nadomir Tadić Šutra (Knin)	
Pisme na govoru Dalmatinske zagore	297
Vlatko Majić (Pag)	
Pjesme	301
Mirjana Trošelj (Zagreb)	
Nekoliko tekstova	305

Davor Grgurić (Delnice)	
Pjesme na kajkavskom govoru Delnica i Lokava	313
Božidar Šimunić (Zadar)	
Kaj u austrougarskoj regimenti	319

RECENZIJE

Ivana Petešić Šušak	
Recenzija Zbornika radova <i>Domaća rič 13</i>	323
Ivica Vigato	
Recenzija Zbornika radova <i>Domaća rič 13</i>	325
Kazalo osobnih imena (<i>Index nominum</i>)	327
Kazalo zemljopisnih naziva (<i>Index locorum</i>)	333

Lina PLIŠKO
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

KRNIČKA ČAKAVŠTINA U ČERIŠNJI DARIJE ROJNIĆ¹

U radu se obrađuje krnička čakavština u pjesničkom prvijencu *Čerišnja* Darije Rojnić. Fonološke i morfološke jezične značajke iz zbirke pjesama uspoređuju se s onima prikupljenima terenskim istraživanjem 2003. godine te spoznajama o marčanskim govorima i jugozapadnome istarskome dijalektu. Zaključuje se da se u *Čerišnji* dobro čuva krnička čakavština, a da su standardnojezični utjecaji zanemarivi, bez obzira na to što autorica dugi niz godina živi izvan rodnoa mjesta.

Ključne riječi: *Čerišnja*, *Darija Rojnić*, *fonologija*, *morfolologija*, *jugozapadni istarski dijalekt*, *govor Krnice*, *općina Marčana*

Predsjedavajući na 1. sjednici –
Antonio Sammartino, Samra Hrnjica i Josip Lisac

Lina Pliško

1. Uvod

Koncem 2016. godine o 80. rođendanu autorice u Gradskoj knjižnici i čitaonici u Puli predstavljen je pjesnički prvijenac Darije Rojnić, zbirka pjesama *Čerišnja*.

Darija Rojnić rođena je u Krnici 1936. Udala se za Barbanca iz Batela, a pet desetljeća živi u Puli. Umirovljena je trgovkinja koja se rado druži u Klubu 50+ u pulskoj gradskoj četvrti Veli Vrh. Svoje klupske kolegice često iznenađuje pjesmama inspiriranim životnom svakodnevicom, temama iz djetinjstva i mladosti, ljubavlju prema rodnoj Krnici, Istri, svojoj obitelji i prijateljima.

Trudom njezine obitelji i članica Kluba u ovoj je zbirci iz mnoštva autoričinih zapisa objavljeno dvadeset i osam pjesama. Pjesme su

¹ Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2014-09-1946 (Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja hrvatskoga jezika, voditelj: prof. dr. sc. Josip Lisac).

spjevane na krničkoj čakavštini, uglavnom vezanim stihom. Zbirka je popraćena Rječnikom.

2. Mjesni govor Krnice u dijalektološkoj literaturi

Prema klasifikaciji dijalekata čakavskoga narječja Dalibora Brozovića (1988: 88) te Josipa Lisca (2009: 51), mjesni govor Krnice, kao i svi marčanski govori,² pripada jugozapadnome istarskome dijalektu. U starijoj dijalektološkoj literaturi Josip Ribarić krnički govor uvrštava u doseljenički “štokavsko-čakavski prijelazni dijalekt Slovinaca”³ (Ribarić 2002: 66–70), a poljski jezikoslovac Mieczysław Małecki⁴ u “štokavsku grupu govora vodnjanskoga tipa” (Małecki 1930: 102–108). Godine 1964. Mate Hraste je istražujući jugozapadnoistarske govore došao u Krnicu gdje mu je obavjesnik bio tada šezdesetjednogodišnji Ivan (Ive) Buršić. Krnički je idiom uvrstio u “čakavsko-štokavske ikavske govore” (Hraste 1964: 28). Istraživanja J. Ribarića, M. Małeckog i M. Hraste bila su polazište za istraživanje krničkoga idioma Lini Pliško (2003) na fonološkoj, morfološkoj i djelomice morfološkoj razini.

3. Istraživanje

U ovome nas radu zanima koliko se krnička čakavština sačuvala u autoričnim stihovima jer više desetljeća živi izvan rodnoga mjesta, u Puli, u višejezičnoj sredini. Jezik stihova analiziramo na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini uspoređujući ih ponajprije s jezičnim značajkama mjesnoga govora Krnice navedenima u članku L. Pliško (2003⁵), a jezične značajke koje nisu navedene u članku uspoređujemo s dosad istraženim marčanskim govorima (Marčana (Pliško i Man-

dić 2007), Rakalj⁶ (Mandić 2015)), značajkama jugozapadnog istarskog dijalekta (Lisac 2009) te neobjavljenim rezultatima terenskoga istraživanja mjesnoga govora Krnice L. Pliško (u radu označeni kao NTI).

4.1. Fonološke značajke

4.1.1. Samoglasnički sustav

Samoglasnički sustav u *Čerišnji* jednak je krničkome (Pliško 2003: 63), sastoji se od fonema: *a, e, i, o, u* te samoglasnoga *ɾ*. Starojezični poluglasi (ə < *ɚ, *ɛ) dali su *a* u svim položajima i primjerima *a*: dvi *daske* ni nideri naša (37); *dasku* na čabar koštati (50); Pisme njigove nas još i *danas* (37); Žalosani bez kuraja, sam noć i *dan*, (31); *vajk* si znala svima ugoditi (40); Otac moj *vajka* povida (28); ka je *z namon* bila kad san tu živila (17).

Odras jata *ě* je ikavski: Moja mati je *vridna* bila (22); kako bi svoju *dicu* mantinjala (22); *vrime* je pasivalo... (22); *vajka* domišlja *besida* (22); stoto *lito* zagrliti (30); će li mu se *dica* z tin složiti (31); nikad su *divojke* kuntentije bile (34); uz teško *brime* z veseljen *živile* (34) uz rijetke ekavizme koji se susreću i u drugim govorima JZ istarskoga dijalekta (Lisac 2009: 51–52) *Suseda* (10); Staroj *susedi* našoj (8); kuntenti, ko bi nan *susedi* kakovu dali (8); I drugima *delo* otvorili (28); *Delati* brajde bilo mu je najmilije (21).

Prednji nazalni samoglasnik *ɛ* prešao je u *e*: Tako su *težak* život imali (21), a stražnji *ɔ* u *u*: dok mi se *muž* ne pronta (61); čuda *puti* je se zaželin (16); Kakov *put* je u žbalju i kakovo dite (36); Moglo biti na *putu* (36); čuda *put* zaplesala i zakantala (17); di se živi prez *tuge* i boli (59); Zima sura *zube* ima, vani nima mira (46); Lita su pasivala, na velike trude i muke (21). Jednako tako i samoglasno *ɟ*: z oka mi *suza* biži (60); To ne pitaj dok *sunce* ne svane (37); Morala je *vunu* presti i bičve plesti (20); To su bile bičve od prave *vune* (20).

Redukcija inicijalnih samoglasnika potvrđena je u primjerima: *ako* > *ko*: *ko* bi mu verovala i pošla vrata utvoriti... (59); *ko* bin van još ča povidala (11); *Ko* ćemo se štimati – moremo (11). Reducirano je inicijalno *i* u prijedlogu *iz* > *z*, *s*: kako je otac z Italije torna (12); ko bi nas iz miseca site *zvukla* van (19); Kad vitar zapuše, sve škovace *sprid* sebe (44). Zabilježeni su i primjeri gdje se redukcija ne provodi: Pilo se vino *iz* brentice (17).

U osnovi glagolâ *krasti* i *rasti* > *kresti* i *restu* prijevojni su oblici s likom *e* (Pliško 2003: 67): kako bi po škuren mladu *ukreja* (36); ulike *restu* i ko njin niš ne daš (41); *restu* uz more dok hi sunce grije (41).

2 Općina Marčana nalazi se na jugoistočnome dijelu istarskoga poluotoka. U sastavu su općine sljedeća naselja: Belavići, Bratulići, Cokuni, Divšići, Filipana, Hreljići, Kavran, Krnica, Kujići, Lorborka, Mali Vareški, Marčana, Mutvoran, Orbanići, Pavićini, Peruški, Pinezići, Prodol, Rakalj, Šarići, Šegotići i Veliki Vareški te veći broj manjih naseljenih mjesta: Balići, Biletići, Boduleri, Cetinići, Cveki, Dvori, Krnički Porat, Krvavići, Kuftići, Kužinići, Livovići, Išići, Jovići, Jukići, Marusi, Matelići, Negrićani, Radeki-Glavica, Radeki-Polje, Stancija Buršići, Stancija Celija, Stancija Elija, Stancija Pelićeti, Stancija Stara, Škabići i Valtursko Polje.

3 Prvi se put ta klasifikacija spominje u Ribarićevoj disertaciji 1916. godine koju zbog ratnih neprilika nikada nije obranio na bečkom sveučilištu. Ta je disertacija objavljena tek 1940. u *Srpskom dijalektološkom zborniku* pod naslovom *Razmještaj južnošlovenskih dijalekata na poluotoku Istri*, a 2002. prvi put u Hrvatskoj pod naslovom *O istarskim dijalektima* (priredila ju je Jasna Vinca).

4 Monografija M. Małeckog *Przegląd słowiańskich gwar Istrii* prevedena je s poljskoga jezika na hrvatski 2002. pod naslovom *Slavenski govori u Istri*.

5 V. Pliško, Lina (2003). “Fonološki i morfološki opis mjesnoga govora Krnice”. *Čakavska rič*. 1-2, XXXI, Split 2003.

6 Govor Raklja opisan je kroz analizu Balotinih stihova iz zbirke *Dragi kamen*, Mandić 2015.

U knjičkom idiomu nenaglašeno (predakcenatsko) *o* često prelazi u *u* (Isto: 66): Ulike učistiti i uprati (50); šakuc ud vriče črsto nakrgati (50); i pošla vrata utvoriti (59); ud davnine to se zna. (30); vreda bi se uženili i pokrili svu sramotu. (36); Na ugnjištu su žene oganj naložile (50); nemoj štentati se uženiti (53).

4.1.2. Akcenatski sustav

Stihovi u zbirci pjesama nisu akcentuirani. Akcentuiran je priložen Rječnik⁷ iz kojeg se mogu potvrditi glavne crte knjičkoga novijega tronaglasnoga sustava.⁸

Inventar čine tri naglasne jedinice: kratki silazni, dugi silazni, akut te prednaglasna duljina i nenaglašene kračine. Dugi i kratki silazni naglasci su na starijim mjestima. Duljenje pred sonantima djeluje samo unutar riječi: *pensir*, *dôjti*, *petrôlije*. Kratki silazni naglasak povučen je s otvorene ultime uz kanovačko duljenje (gdje je bila kračina), *vôda* (< *vodà*), *tâko* (< *takò*), *tôte* (< *totè*). Kratki naglasak s otvorene ultime prenesen je na prednaglasnu dužinu u primjerima *rûka* (< *rûkà*), *na plêsu* (< *na plēsù*). Prednaglasne su dužine sačuvane: *švikàti*, *špāràti*,

		Labijali	Dentali	Palatali	Velari
Okluzivi	Bezv.	p	t		k
	Zvuč.	b	d		g
Afrikate	Bezv.		c	č	
	Zvuč.			(č̣)	
Frikativi	Bezv.	f	s	š	h
	Zvuč.		z	ž	
Sonanti		m	n	ń	
		v	l r	í j	

a zanaglasne pokraćene (kao i obično u većini Istre).

4.2. Konsonantizam

Suglasnički je sustav knjičkoga govora sljedeći:

U pjesmama Darije Rojnić glasovi *č* i *ć* bilježe se prema pravopisnoj normi hrvatskoga standardnog jezika: *će* li mu se dica z tin složiti (31); ja ti obećavan, bit ću tvoja mlada! (35).

Afrikata *č̣* javlja se samo u primljenica: po *đornalu* si mi sva slova kazala (52).

Kao i u govoru Krnice (Pliško 2003: 66), potvrđena je stara suglasnička skupina **čr*: *Čerišnja* (8); Ucvitala je *čerišnja*, cvit joj tko lipi (8); crlene *čerišnje* nikad ni zabija (8); (stari je suglasnički skup razdvojen samoglasnikom *e*); kako *črčak* je čvrča (27); Lonce, *čripnje* i padele, velike i male (27). Pridjev 'crven' glasi *crlen*: modrnu je z *crlenon* fašon imala (26). Ostvaraji praslavenske jotacije glasa **d* su *j* i *ž*: u *tujen* svitu sama moran stati; Moramo pojti klasje po *tujih* njivah brati (22); *Zmež* dvi crikvice, ona se je sila. (16); Najjači *mež* svima oni su bili. (28), **t* > *ć*: nikoj to veliku *sriću* donese (48), suglasničkih skupina **stj* > *št*: Na *ugnjištu* smo sidili (45); Na *ugnjištu* su žene oganj naložile (50), **skj* > *šć*: U srcu je teško, u gutu me *stišće* (60), a **zđj* > *žd*: *daž* ud sve force *daždi* (54); A tri pametne glave na *daždu* su se stale (54); Škuro je, *daž* pada. (61); da se *daž* ferma (61), **zđj* > *jz*: kad *grojze* urodi, bit će za piti. (42) Sok od *grojza* moraš piti (30) (v. Isto: 63).

U infinitivnoj osnovi glagola **iti* očuvana je suglasnička skupina *jt*: Rivali su *ujti*, i nisu hi ćapali. (58); Ninega ni aviza da će *dojti*, u strahu je bija ča će doma *najti* (59); za svakega će se ništo *najti* (62); da ja moren *pojti* cavate kambijati (22); Moramo *pojti* klasje po *tujih* njivah brati (22). Krnji je infinitivni oblik u primjeru: Delo čeka moran *poj* (61); mora si kega *naj* (31). U prezentskoj osnovi glagola **iti* očuvana je suglasnička skupina *jd*: Z pacijencon dočkati da temu *dojde* kraj (31); Do nje *pojden* prošetati (16); Dok ga ne *najdu*, ne moru se fermati (55) (v. Pliško 2003: 67).

Metatizirani je oblik starojezične neodređene zamjenice **voḅ* > *sv* (Pliško 2003: 67): Po svitu su se *svi* lipo snašli (59); *Sve* mu je dobro, *sve* lipo diši, (61); Tornati ću u zemlju di me *svaki* voli (59); Za *svakega* je znala / i *sve* je druge kritikalica (10); Ma, za se i *svoje* (10); "miru za miru" *svaken* bi dali (27).

U glagolu *stiti* 'htjeti' preinačena je nepravna inicijalna suglasnička skupina *ht* u pravu *st*: Jena suseda sve je *stila* čuti (10); Ko si *stija* pravi lonac imati (26), tako i u paradigmi imenice *šći* 'kći': **tći* > *dđći* > *šći* – šest *šćer* i sina zgojila (18) (Pliško 2003: 66). Suglasnička skupina *hv* prelazi u *f*: Za sve ča joj je nabra, rekla mu je "Fala!" (8).

U knjičkom govoru zamjenjuje se afrikata *č* frikativom *š*: *Niš* jačega od ljubavi ni (31); nikad *niš* ni povidala (10), u primjeru *pšenica* > *šenica* ispada okluziv *p*: truginju, fažo i *šenicu* bi doma peljale (27). Dentalni se okluziv *d* reducira pred sonantom *n*: *jenu* manu je imala (10); *jena* ga drugoj na život ukrcala (34); sve bi mu *zajno* povidala (10); okluziv *g* ispada pred drugim suglasnikom u riječi (*gd*): dvi daske ni *nideri* naša (37) (v. Pliško 2003: 65, 66).

⁷ Rječnik je akcentuirala L. Pliško (str. 68–71).

⁸ V. Pliško 2003: 65.

⁹ U govoru Krnice se ostvaruje srednje *č*, a u zbirci se bilježi *ć* prema pravopisnoj normi hrvatskoga standardnog jezika.

Rotacizam je u prezentnoj osnovi glagola *moći* (Isto: 67): ne *moren* zavajka biti sam (31); nimaš kumpanije koj *moreš* ča reći (31); da ti *more* dobro biti (30); prez košare ona ne *more* (49) i prilogu *onda*: *Ontar* moreš ljubiti koliko imaš rada (35).

Fonetska neutralizacija završnoga *-m > -n*, ovjerena je u instrumentalu zamjenica: Dok bi z *tobon* bila (10); će li mu se dica z *tin* složiti (31); za *namon* plače, tiše moju dicu. (60); u instrumentalu imenica: z *trdon* je *groton* po cile dane kopora (20); modrnu je z *crlenon* *fašon* imala (26); Priko mora je z *barkon* plovija (20); Sidija je u kantunu z *pipon* i *bukaleton* (21); Našikale bi drva z *kosiron* (34); z *brimenon* zgor zida malo počinule (34); i uz teško brime z *veseljen* živile (34), u instrumentalu pridjeva: z *trdon* je *groton* po cile dane kopora (20); modrnu je z *crlenon* *fašon* imala (26), u 1. l. prezenta glagola: Nikad je *nisan* zabila (12); Čuda puti je se *zaželin* (16); Danas kad se tega *domišljan* (20); ja ti *obećavan*, bit ću tvoja mlada! (35) te u glavnih brojeva: *sedan* dice je rodila (18) (v. Pliško 2003: 66).

Redukcija sonanta *v* između suglasnika i glasa *r*: z *trdon* je *groton* po cile dane kopora (19); *črsto* hi drže da hi ne pokosi (54); kako *črčak* je čvrča (27) (Pliško 2003: 66).

Kao i u govoru Krnice, izostaje sibilizacija (Isto: 68): svi *potoki* ča Istron teču (42), ali je u stihu *brežuljci* se malvazijon dive (40) vidljiv upliv hrvatskoga standardnog jezika.

Dočetno se *-l* u glagolskom pridjevu radnom muškog roda vokaliziralo u (*i*)*a* iza *i*: priko mora u Veneciju se je *uputija*. (29); Kad se je brod *napunija* (29); i u prvi kašetin cilu vriću čikulate *spravija*. (12); ma hi je prez ključa *puštija*. (15); ki bi te *ugrija* (16), iza *e*: kako bi po škuren mladu *ukreja* (36), iza *u* sve dok ni *utihnuja* i za vajka partija. (21), iza *a*: i brod bi prazan u istarsku valu *torna*. (29); udovac je žensku doma *dopelja* (29); Lita su pasala, samo san mi je *usta...* (13). Na završetku osnove u imeničkih riječi *-l* je reducirano: *trukinjū, Jažo* i šenicu bi doma *peljale*. (27) (Pliško 2003: 66).

Protetsko *j* ostvaruje se samo ispred početnoga *o*: *Jopet* je bilo laglje tovara goniti. (19); Ma, kad *jopet* tud pasivan (43) (Pliško 2003: 67).

U primljenicama romanskoga podrijetla sačuvane su suglasničke skupine *št, šp* i *šk*: Nemoj *štentati* se uženiti (53); *Štiman* i *štabeja* na delu, veliku fameju je učinja (59); Po *škuren*, na noge su četiri mladića pošla (58); sve *škovace* sprid sebe po kantuni vuče (44); z *dicon* je *škerca* i čuda se je smija (20); Nisu se *šparala* tri brata (29) (Pliško NTI).

4.3. Morfologija

Deklinacija imenica, poglavito ženskoga roda, u jugozapadnoistarskim govorima¹⁰ čuva mnoge starine, to su primjerice: nulti morfem u G mn. u imenica ž. r., nesinkretizirani nastavačni morfemi u D mn. *-an*, u L mn. *-ah* te u I mn. *-ami*. U muškom i srednjem rodu stanje je manje arhaično. Nastavačni su morfemi u tih imenica u G, L, I mn. *-i* (*mrazi*), u D mn. *-an/-on*, u G mn. je *-i*. Kratka je množina u jednosložnih imenica m. roda. U singularnoj paradigmi imenica m. i s. r. nastavci su u L jd. *-u*, a u I jd. *-en, -on*. Svi se oni zrcale i u stihovima Darije Rojnić.

U singularnoj su paradigmi imenica a-vrste muškoga roda u Čerišnji potvrđeni sljedeći nastavačni morfemi:

N jd. *-ø*: kako je *otac* z Italije torna (12); i lipi *kamin* (16); *udovac* je žensku doma *dopelja* (31)

G jd. *-a*: ma hi je prez *ključa* puštija (13); poli *ognja* bi je osušila (18); Žalosan i bez *kuraja* (...) (31); takovega *kraja* na svitu ni (42)

D jd. *-u*: Tako je *siromahu* bilo (19)

A jd. *-ø*: i u prvi *kašetin* (...) (12); morali smo *kuščić* čikulate držati (12); (...) *lonac* bi učinili (26)

-a: i na *oca* se rabijala (13); doma je (...) i *tovara* imala (19)

V jd. – nema potvrda

L jd. *-u*: U *snu* se *domišljan* (...) (12); u *kašetinu* svitlila (12); (...) u *Raklju* živija (20); U *Potoku* spod Kalavojne (34); u *čabru* je ustala voda (51)

I jd. *-on, -en*: i z *salenjakon* skupa zamisili (26); Jačoni školju načinili i z *dinamiton* napunili (28); (...) i *špagon* povezale (34); z teškin *životon* (...) (36); U Kalavojnu je z *ocen* hodija (37); i z *lajanjaron* po šakucu (50)

U pluralnoj su paradigmi imenica muškoga roda potvrđeni sljedeći nastavačni morfemi:

N mn. *-i*: *Rakljanji* su pravi *meštiri* bili (26); i nisu se krcali samo *skalji*¹¹ (29); Teški su *momenti* (...) (31); pasivaju *dani* (...) (33)

G mn. – nema potvrda

D mn. *-ima*: Hvala *Jačonima* ki su delali dosta (29); (...) *valima* prkositi (54) – vidljiv je upliv hrvatskoga standardnog jezika. U govoru Krnice je nastavak *-on*. (Pliško, NTI)

A mn. *-e*: u hladne *dane* (18); (...) je došla gvera u naše *kraje* (21); (...) na velike *trude* i muke (21); sve *zide* i korune nan je skrija. (44); Sve *pute* i staze je snig pokriva (44); vengo su i velike *bloke* u svit slali. (31).

¹⁰ V. Lisac 2009: 57; Lukežić 2015: 112; Pliško NTI.

¹¹ *Škalj* = 'šljunak'.

V mn. – nema potvrda

L mn. *-i*: sve škovace sprid sebe po *kantuni* vuče (44); bura je profitala i po *kušeti* me fraškala! (9)

Nastavačni su morfemi za imenice a-vrste srednjega roda sljedeći:

N jd. *-o, -e*: Pilo se *vino* iz brentice (17); (...) naše staro *ugnjište* (17); *Brime* (34); To ne pitaj dok *sunce* ne svane (35)

G jd. *-a*: Dalje *sela* san stala (...) (9) Stari komo mi se *uha* ćapa (13); zgor *ognja* na trpijah je osta (27) da bi *mlika* (...) (20); Sok od *grojza* (...) (30); (...) od *srca* ti fala (41)

D jd. – nema potvrde

A jd. *-o, -e*: (...) *delo* otvorili (28); stoto *lito* zagrliti (29); kako je svo *selo* ubaša (37); U ono pasano siromaško *vrime* (19); da bi *mlika* i kakovo *jaje* (20); složile su *brime* (...) (34); niki voli *more* (...) (40); u *srce* moje zavajk si se skrila (41)

V jd. – nema potvrda

L jd. *-u*: Na *ognjištu* san sidila (...) (9); Sve na *mistu* je imala (16); U tešken je *vrimenu* (18); U *srcu* je teško (...) (60)

I jd. *-en, -on*: i uz teško *brime* z *veseljen* živile (34); z *brimenon* zgor zida (...) (34)

U pluralnoj su paradigmi imenica srednjega roda potvrđeni sljedeći nastavačni morfemi:

N mn. *-a*: *Lita* su pasala (...) (13); (...) ko ne ud stine *krila* (28); *Ulja* ti i *vina* u daleki svit sežu (41); Crlena su nan *polja* (...) (42)

G mn. *-ø*: Nono je čuda *lit* ima. (21)

D mn. – nema potvrda

A mn. *-a*: friška *jaja* prikurati (29); Čujen *zvona* (...) (60)

V mn., L mn., I mn. – nema potvrda

U stihovima je potvrđena gotovo potpuna pluralna paradigma imenice *dijete/djeca*:

N jd. *-e*: (...) u žbalju i kakovo *dite* (36)

N mn. *-a*: (...) sva *dica* mala (18); (...) i *dica* pošla spati (18)

G mn. *-e*: Fameja je prez *dice* doma bila (19)

D mn. *-i*: a *dici* bi rekla mati (22)

A mn. *-u*: Svu *dicu* ni mogla doma držati (19); Jopet puštan *dicu* (...) (60)

V mn. *-o*: *Dico*, moramo pojti (...) (22)

L mn. – nema potvrde

I mn. *-on*: z *dicon* je škerca (21)

Nastavačni su morfemi u singularnoj paradigmi imenica ženskoga roda e-vrste sljedeći:

N jd. *-a*: *bura* prkosi kud god pasiva... (9); Jena *suseda* sve je stila čuti (11); *Baba Zvana* (18)

G jd. *-e*: (...) cilu vriću *čikulate* spravija (12); Našlo bi se *ribe* i *palente* (17); (...) ko ne ud *stine* krila (28); (...) iz *hiže* se ni hodilo (36);

D jd. *-i*: *samoći* nima kraja (...) (31); Tornati ću *zemlji* (...) (60);

A jd. *-u*: Dalje *sela* san stala i *kotulu* kratku san imala (9); Jenu *manu* je imala (11); Morala je *vunu* presti (...) (18)

V jd. *-o*: *Istro* mila, ti si kako mati (40); U tebi se *Istro*, svaki kamik zlati (40); *Istro* naša, lipa i mila (41); *Istro* mila, od srca ti fala (41)

L jd. *-i*: U *hiži* bi se kumpanija našla (19), na suroj *groti* (...) (20); u *peći* bi oganj nažgali (26)

I jd. *-on*: namisto brente z *vodon* (...) (19); z trdon *groton* (20); pipu za *pipon* fuma (21); z *pacijencon* dočkati (...) (31); brežuljci se *malvazijon* dive (42)

U pluralnoj su paradigmi imenica ženskoga roda sljedeći:

N mn. *-e*: to su bile *bičve* (...) (18); *Pisme* njigove nas još i danas (37); (...) pokri-vene *njive* (40)

G mn. *-ø*: Prid komisiju se *kroštul*¹² ponese (48); od *ulik* ulje moglo načiniti (50)

D mn. *-i* nema potvrde

A mn. *-e*: Sve *tajne* mi počne šaptati (16); (...) i *bičve* plesti (18); *Lonce*, *čripnje* i *padele*, velike i male (29)

V mn. – nema potvrde

L mn. *-ah*: zgor ognja na *trpijah* je osta (27); (...) po tujih *njivah* brati (22); teško je bilo na *nogah* stati (8); Po *stinah* i *grotah* ulike se sade (40); (...) po naših *žilah* teče (43); po *ulikah* z lazanjaron peštale. (50); (...) i u *školah* je lako pasiva (37).

I mn. *-ami*: nono je i dalje z *grotami* u Kalavojni osta. (20); Svoje su lapiže z *baraminami*¹³ kambijali (28); A kad je do vrha z *školami* riva (37)

Zabilježeno je i nekoliko primjera imenica i-vrste:

N jd. *-ø*: (...) sam *noć* i dan (31)

G jd. *-i*: za gršt *soli* i cukara (...) (20)

A jd. *-ø*: na *mladost* me domišlja (16)

L mn. *-i*: u *kosti* mi se zavukla (9)

U stihu U tebi se *Istro*, svaki *kamik* zlati. (40) zrcali se oblik za N jd. imenice stare n-promjene. Imenice *mati/mater* i *šći* sa starom r-osnovom prešle su u e-vrstu:

N jd. *-i, -ø*: moja *mati* je vridna bila (22); (...) *mater* je škičala (13)

G jd. *-e*: ma *matere*, ni oca drugo zdavna ni. (59)

D jd. *-i*: (...) *materi* na vrata (59)

¹² *Kroštula*, -e = 'vrsta istarskoga kolača'.

¹³ *Baramina* = 'željezna šipka za obradu kamena'.

A jd. -ø: Na moju *mater* me još i danas (22)

A mn. šest *šćer* i sina zgojila (18)

Zamjenica *ča* i njezini oblici zabilježeni u govoru Krnice (Pliško 2003: 64) potvrđuju se i u *Čerišnji*. Odnosna: Kad grojze urodi, bit će *ča* za piti (42); samo *ča* je zemlja crlena ostala (43); Zemlja crlena, kako krv *ča* po naših žilah teče (43), kao upitna: ...*ča* sve treba učiniti? (30), kao neodređena u značenju 'nešto': Za svakega će *ništo* najti. (62); U glavah hi je *ništo* jako dišturbalo (58), kao neodređena u značenju 'ništa': Nikad *niš* ni povidala (10); Ulike restu i ko njin *niš* ne daš (42); Prez *ničesa* su dva po dva veslajući. (58). Upitna i odnosna zamjenica za značenje 'živo': *čigove* će biti lipše. (48) te neodređena zamjenica: *Svašta* se spensivaju (62). Veznik *jer* ima oblik *aš*: *Aš* lit imamo čuda, (62); *aš* kad kamo greš (61).

Upitna i odnosna zamjenica '*koja, koje, koji*' kontrahirana je u *ka, ki, ko* (Pliško 2003: 67) kao i njezine izvedenice: *ka* je z namon bila kad san tu živila (17); (neodređena) *nikoj* to veliku sriću donese (48); *ki* bi te ugrija za pojtj na *niko* kajtanje. (54); *Niki* se uz oganj skući, *niki* se vani stišće. (44); za *svakega* će se ništo najti (62).

Akuzativ i genitiv osobne zamjenice *oni* u *Čerišnji*, kao i u drugim marčanskim govorima, (npr. u Marčani, Pliško i Mandić 2007: 336, Pliško NTI) ima oblik *hi* (ih > hi): Za hranu bi *hi* dala (22); Radi njihovega dela su *hi* prikrstili (28); ženske bi *hi* učinile; srce me boli, za svin da *hi* ni (20); restu uz more dok *hi* sunce grije (41).

Komparativ pridjeva u marčanskim se govorima (npr. Raklju, Mandić 2015: 104; Pliško NTI) tvori nastavcima *-ji, -iji i -ši*. U stihovima smo potvrdili nastavak *-ji*: da bi lonci *jači* bili (26) te *-ši*: *čigove* će biti *lipše*. (48), Kako su lita pasivala, sve si bolja i *lipša* bila (52), no ima i primjera bez elementa *-š-*: kada bude ploda, još će *liplja* biti. (8). Komparativ priloga *lako* je *laglje*: kako bi sama *laglje* preživila. (19); da mi bude *laglje* (62); jopet je bilo *laglje* tovara goniti (19). Superlativ se tvori dodavanjem predmetka *naj-* komparativu: *Najjači* mež svima oni su bili (28). Nema primjera za tvorbu komparativa nastavkom *-iji*.

Brojevi *dva* i *tri* dekliniraju se bez posebnosti: *Dvi* daske ni nideri naša (37); Prez *ničesa* su dva po dva veslajući. (58), Nisu se šparala *tri brata*,/ *tri* velika *junaka* ... (29) (v. Mandić 2015: 101).

Glagol 'ići' izražava se dvjema supletivnim osnovama (Pliško 2003: 67): prezentskom *gre(d)-* (od *gred): Kroštolijera¹⁴ kamo *gre* (49); Dokle more, dokle *gre* (49); Po svitu ga *gredu* iskati (55); *Gremo* još za njima (62) i infinitivnom *hodi-*: Baba je *hodila* na tuje njive (19); u Koromačno delati *hodija* (20); kuda god bi

hodili. (19); Domišljan se uskih puti kuda smo *hodili* (43); Aš, ko dotle ni bilo, iz hiže se ni *hodilo*. (36).

U Krnici su zanjekani oblici prezenta glagola 'imati': *niman, nimaš, nima; nimamo, nimate, nimaju*, što je potvrđeno i u stihovima: *nimaš* kumpanije koj moreš *ča* reći. (31); Samoći *nima* kraja, ubija ga svaki dan. (31), a glagola 'biti' *nisan/nis, nisi, ni; nismo, niste, nisu*: od zime samo *ča nis* pukla (9); Ninemu se nikad *ni* tužija (20); Za lonce prodati *nisu* straha imali (27); *Nisu* se šparala tri brata (29) (v. Pliško 2003: 68).

Čakavski su oblici za tvorbu kondicionala (Lisac 2009: 17; Pliško NTI): Bosa *bin* čekala dok bi mi se cavate osušile (9); *Biš* mi poša *čerišnju* pobrati? (8); kad *biš* ga naložija (16); tako *biš* se fermala (52); u kosti *bi* mi se zavukla (9).

Imperativ je ovjeren u primjerima: *nemoj* pozabiti (32); brige *vrži* na škanciju /*imaj* vajka kumpaniju. (30) (v. Mandić 2015: 105-106; Pliško NTI).

U marčanskim je govorima infinitiv neokrnjen (Mandić i Pliško 2007: 334; Mandić 2015: 106, Pliško NTI): *Prošetati, zakantati, friška* jaja *prikurati, popiti* jeno ili *dva* (30); Sok od grojza moraš *piti*/ da ti more dobro *biti* (30), no u stihovima ima i apokopiranih primjera: Mora si *dat* kuraja, mora si kega *naj* (31); ja ću pojtj s tobom *sist* na travu. (35); *plakat* bimo od zime stali¹⁵ (45).

Prijedlog *s* prelazi u zvučnu inačicu *z*, bez obzira na fonem koji slijedi (Pliško 2003: 68): *z* visine u more pali (54); *z* pacijencon dočkati da temu dojde kraj (31); Nasika bi *z* kosiron drva i fraške (34); *z* brimenon zgor zida malo počinule (34).

5. Zaključak

U radu smo analizirali krničku čakavštinu u pjesničkom prvijencu *Čerišnja* Darije Rojnić. Budući da autorica niz desetljeća živi u Puli, u višejezičnoj sredini, zanimalo nas je koliko se njezin materinski idiom odražava u stihovima.

Fonološke i morfološke jezične značajke izdvojene iz pjesama usporedili smo s rezultatima terenskih istraživanja mjesnoga govora Krnice (Pliško 2003: 61-70). Zaključili smo da se krnička čakavština vrlo dobro čuva u pjesmama D. Rojnić, i to na svim istraživanim jezičnim razinama. Zabilježen je i zanemariv broj standardnojezičnih upliva.

Na fonološkoj smo razini potvrdili sljedeće jezične značajke: ikavski odraz jata u korijenskome i nastavačnom morfemu s malim brojem stalnih ekavizama, vokalizaciju jerova u *a*, prelazak prednjega praslavenskog nazala *ɛ* > *e*, prelazak stražnjega praslavenskog nazala *ɔ* i samoglasnog *ɨ* > *u*, noviji tronoglasni sustav, čuva se skupina *čr*, jotacija dentala *tj > *ć*, *dj > *j*, *ž*, štakavski je odraz suglasnič-

14 *Kroštolijera* = 'pladanj s kroštulama'.

15 *Stali* = 'počeli'.

ke skupine *stj te *skj > *šč*, jotacija suglasničke skupine *zd u *žd*, gubljenje glasa *v* između suglasnika i sonanta *r*, zatvaranje nenaglašenoga početnog *o* > *u*, prelazak završnoga *-m* u *-n*, prelazak korijenskoga *a* u *e* u glagolima *kresti* i *resti*, prelazak *ž* u *r* u prezentskoj osnovi glagola *mogti i prilogu *ontar*, prelazak *vs* u *sv* u zamjeničkoj osnovi **vs-*, prelazak dočelnoga *-l* > *-a*, čuvanje skupina *jt* i *jd* u izvedenica od glagola *iti, potvrđeni su stegnuti oblici upitne i odnosne zamjenice – *ka*, *ko*, *ki*, neokrnjeni infinitivni nastavci, specifičan čakavski kondicional glagola *biti*, enklitički oblici pomoćnoga glagola *biti*, zanijekani prezentski oblici glagola *imati*, glagol sa značenjem ‘ići’, ‘kretati se’, koji se izražava dvjema supletivnim osnovama *gred-*, *hod-*, metatizirani akuzativ množine osobne zamjenice ‘on, ona, ono’ – *hi*, oblici prijedloga *s* i *iz*. U stihovima su potvrđeni nesinkretizirani nastavci u L, I mn. imenica ženskoga roda, nulti morfem u G mn. imenica ž. r te neproširena osnova u množini dvosložnih imenica muškoga roda. U D množine imenica muškoga roda standardnojezični je nastavak *-ima*.

LITERATURA

- Brozović, Dalibor, Ivić, Pavle. 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod “Miroslav Krleža”.
- Hraste, Mate. 1964. *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb.
- Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja 1. Fonologija*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Lukežić, Iva. 2015. *Zajednička povijest hrvatskih narječja 2. Morfologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Małecki, Mieczysław. 1930. *Przegląd słowiańskich gwar Istryi*. Krakow: Polska akademja umjętności.
- Małecki, Mieczysław. 2002. *Slavenski govori u Istri*. HFL, Rijeka.
- Mandić, David. 2015. “Jezik Balotina *Dragog kamena* – lingvistička analiza”. *Filologija* 64: 85–119.
- Pliško, Lina. 2003. “Fonološki i morfonološki opis mjesnoga govora Krnice”. *Čakavska rič* 31, 1–2: 61–70.
- Pliško, Lina i David Mandić. 2007. “Dijalektološki povratak Marčani”. *Čakavska rič* 35, 2: 323–338.
- Ribarić, Josip. 1940. “Razmjestaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri”. *Srpski dijalektološki zbornik* 9: 1–207, Beograd.
- Ribarić, Josip. 2002. *O istarskim dijalektima*. Pazin: Josip Turčinović.

GRADA:

- Rojnić, Darija. 2016. *Čerišnja*. Pula: Udruga Klub 50+.

Summary

The paper deals with the Chakavian of Krnica in the first poetic work *Čerišnja* by Darija Rojnić. The phonological and morphological linguistic features from the collection of poems are compared with those collected in the field research in 2003, as well as the knowledge of Marčana speeches and the southwestern Istrian dialect. The conclusion is that *Čerišnja* zealously preserves the Chakavian dialect of Krnica and that the standard language influences are negligible, regardless of the fact that the author has lived outside the place of birth for many years.

Keywords: *Čerišnja*, *Darija Rojnić*, *phonology*, *morphology*, *southwestern Istrian dialect*, *Krnica speech*, *Marčana municipality*

Božidar ŠIMUNIĆ
Zadar

AKCENATSKO-SUFIKSALNE OSOBITOSTI GENITIVA PLURALA U BIBINJSKOM GOVORU ILI POKUŠAJ POVRATKA U MJESNU GOVORNU ZBILJU

Sudionici Skupa s pozornošću prate stručna izlaganja

Svaki, pa i onaj letimičan jezikoslovan uvid u svaki mjesni govor lako nas može uvjeriti da je svakodnevna govorena praksa pučke, mjesne, seoske zajednice neiscrpan izvor jezično-govornih podataka, činjenica koji mogu biti zahvalnim i zanimljivim materijalom jezikoslovnog bilježenja i proučavanja. Jer, ma koliko društveno-ekono-omske duboke mijene svakodnevne zbilje sve nasrtljivije i neilosrdnije nametale svoje uzuse, poglavito one jezično-govorne, u mjesnim govorima nisu izgubljene poveznice sa starijim razdobljima govorene prakse. Mladi naraštaji, iako svakodnevno indoktrinirani najraznolikijim oblicima životnih uvjeta i obveza, veoma često, čak i prkosno i s posebnom ljubavlju vraćaju se govoru svojih roditelja. I upravo ta govorna neprekinutost prostor je osobito pogodan za bilježenje i proučavanje mjesnih govora. Naravno, pri tom je najbitnije odabrati prihvatljiv i primjeren sociolingvistički pristup i odgovarajuća tema u tom će se trenutku nametnuti sama od sebe. Takvim su sociolingvističkim postupkom autoru ovih redaka naglasno-nastavačne osobitosti genitiva množine imenica u bibinjskom govoru postale izazov i tematika obrade.

Ključne riječi: *imenice, genitiv množine, mjesni govor, naglasci i nastavci*

Božidar Šimunić

U posljednje vrijeme hrvatski demografi kao jedan od bitnih uzroka depopulacije sve češće spominju davno im poznatu činjenicu – ubranu industrijalizaciju i masovni odlazak ljudi sa sela u tvornice. Taj proces, tj. napuštanje poljoprivrede, započet je 50-ih godina protekloga stoljeća, a nerijetko su se cijele obitelji selile u gradove.

Dakako da to nije prošlo bez posljedica, i to težih za mnoge mjesne govore, organske idiome, koji su ostajali bez svojih govornika. To se manje osjetilo u selima i naseljima smještenima u blizini gradova kao što su Bibinje, danas

Cijena 100,00 kn
ISBN 9789532471311

9 789532 471311